

φη ἐντός τοῦ κρανίου του τὰς λεπτομερείας τῆς συνομιλίας καὶ νὰ ζητῆ ἀπὸ τοῦδε νὰ λάβῃ μίαν ἀπόφασιν ἐπὶ τῆς ἀπροόπτου προτάσεως τοῦ Τόνη. Εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ μετώπου του, παρὰ τὸ μεσόφρουον, εἶχον σχηματισθῆ πτυχαί τινες, εἰς κόμβος προδίδων τὴν σκέψιν, καὶ ἐπὶ τῶν μεγάλων του ὀμμάτων, τῶν διανοικτῶν καὶ ἀπλανῶν, διεχύθη θολότης. Εἰς τὰς πέριξ του ὀμιλίας δὲν προσεῖχε πλέον, ἀφηρημένος χωρὶς νὰ θέλῃ. Μὲ τὰς χεῖρας δὲ ὀπισθεν συνδεδεμένως ἐπετῆρει τὸν Μαρῆν ἐτελοῦντα συνταγὰς, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τον μέλῃ διόλου, ὡς ἄλλοτε, περὶ τῆς ἀνίσου διανομῆς τῆς κόνεως ἐπὶ τῶν τεμαχίων τοῦ ὠχροκυάνου χάρτου ἢ περὶ τῆς προσθήκης περισσοτέρου ὕδατος κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ γαλακτώματος . . .

Ἡ πρώτη ἐκπλήξις παρῆλθε ταχέως, ἤρχισε δὲ ὁ γέρον νὰ ἐκτιμᾷ ψυχρῶς τὰς περιστάσεις καὶ νὰ ὑπολογίζῃ τὰ γεγονότα, διὰ νὰ ἰδῆ ποῦ εὐρίσκετο καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ. Δὲν ἦτο ἀδαῆς τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Νὰ μαντεύσῃ, νὰ ὑποπτευθῆ ἦτο, ὡς εἶδομεν, ἀνεπιτήδειος· ἀλλὰ μίαν φορὰν ποῦ του ἔλεγαν ἓνα πρᾶγμα, ἦτο εἰς θέσιν νὰ το ἐννοήσῃ, νὰ το ἐκτιμήσῃ. Ἐγνώριζεν ὅτι τίποτε δὲν ἦτο ἱκανὸν νάντισταθῆ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ ἀνδρός, ὅτι τίποτε καὶ κανὲν δὲν ἐσυλλογιζέτο νέος ὁ ὁποῖος ἠγάπα. Ἡ εὐκολία τοῦ Τόνη δὲν του ἔκανεν ἐντύπωσιν. Ἄν ἠγάπησε πραγματικῶς τὴν ἐγγονὴν του, — καὶ τὸ κίνημά του τὸ ἀπεδείκνυεν αὐτό, — διατί νὰ ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν διαφορὰν καὶ νὰ ὑποφέρῃ; Κόντες θὰ ἔμενε πάντοτε αὐτὸς καὶ κοιτέσσαν θὰ ἔκαμνεν ὅποιαν καὶ ἂν ἔπερνε. Πόσοι δὲν ἔκαμαν τὸ ἴδιο! Ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν βίον τοῦ τόπου δὲν εἶχε τότε πολλὰ παραδείγματα νὰ προβάλῃ, ἀλλ' εἰς τὰ βιβλία, εἰς τὰ μυθιστορήματα, εἰς τὰς ἐφημερίδας, ποῦ εἶνε ἀπήχησις τοῦ κόσμου ὅλου, πόσα τέτοια δὲν ἀνέγνωσε καὶ δὲν ἐδιηγήθη; Διὰ τὴν Μαργαρίταν δὲν ἀνησυχούσε πολὺ. Τὸν Τόνη ἤξευρεν ὅτι τὸν εἶχε πάρει ἀπὸ καλὸ καὶ ἦτο βέβαιος τοῦλάχιστον ὅτι, ἂν ἐπέμενε νὰ τῆς τον δώσῃ, ἢ ἐγγονὴν του δὲν θάνθιστατο, τί διάβολο! μὲ ὅσην ἐπιμονὴν ἀντέστη κατὰ τοῦ ἄλλου του σχεδίου . . . Μόνον τὸ ζήτημα τοῦ γέρω-Τοκαδέλου ἦτο ὀλίγον σοβαρὸν, ἂν καὶ ὄχι, ἐστοχάζετο, ἐντελῶς ἀσυμβίβαστον. Γάμος χωρὶς τὴν εὐχὴν τῶν γονέων, χωρὶς τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν χαρὰν τοῦ σπιτιοῦ, ἦτο πάντοτε κάτι τι ψυχρὸν καὶ ἀνάρμοστον. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, τί νὰ γίνῃ! Ὁ Τόνης ἦτο αὐτεξούσιος καὶ ὑλικῶς ἀνεξάρτητος. Ἔως οὐ ἤθελε παρέλθῃ ἢ ὀργῆ ἢ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ γέρω-Τοκαδέλου, θὰ ἄφινε τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ θὰ ἐπήγαινε νὰ κατοικήσῃ μὲ τὴν σύζυγόν του εἰς ἄλλον ἰδικὸν των. Ἐπειτα ὁ χωρισμὸς αὐτὸς δὲν ἦτο καὶ πολὺ ἐναντίος εἰς τὰ σχέδιά του· διότι, ὑπανδρεύων τὴν Μαργαρίταν του, ἰδοὺ τί σκοποὺς εἶχεν ὁ Γιακουμάκης: Θὰ ἔμεναν εἰς τὸ σπίτι οἱ τρεῖς γέροι: αὐτὸς, ἡ γυναῖκά του καὶ ἡ ἀδελφὴ του. Εἶχαν ἐκεῖνο τὸ σχολάκι διὰ παρηγορίαν, θὰ ἤρχετο συχνὰ ἢ Μαργαρίτα, θὰ ἐπήγαιναν ἐκεῖνοι, δὲν θὰ τους ἔμελεν· ἀλλ' ἄμα ἤθελεν ἀποθάνει κανεὶς ἀπὸ τοὺς τρεῖς — γέροι ἄνθρωποι ἦταν — οἱ

ἀπομένοντες δύο θὰ μετετίθεντο μὲ ὅλα των τὰ καλά εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ. Αὐτὴ ἦτο ἡ ῥητὴ συμφωνία του μὲ τοὺς Κατσουρελαίους καὶ αὐτὸ θὰ ἐζήτηι τότε καὶ ἀπὸ τὸν Τόνη. Κατοικῶν λοιπὸν μόνος του εἰς ἄλλο σπίτι μὲ τὴν νύμφην ὁ γαμβρός, πολὺ εὐκολώτερον θὰ παρεδέχετο καὶ θὰ ἐξετέλει τὴν συμφωνίαν αὐτήν, παρὰ μένων μετὰ τοῦ πατρὸς του. Ἦτο ποτὲ δυνατόν ὁ κόντε Τοκαδέλος νὰ συζήσῃ μὲ τὸν Γιακουμάκην ἢ μὲ τὴν Γιακουμάκαιναν, καὶ ἦτο καλὲ τὸρ' αὐτὸς ἢ αὐτὴ διὰ νὰ κατοικήσουν μέσα σὲ παλάτια ἀργοντικά, οἱ φτωχομαθημένοι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ; . . . Καλλίτερα, καλλίτερα νὰ ἐχωρίζουνταν πρὸς τὸ παρὸν καὶ ἀργότερα εἶχε ὁ Θεός . . .

Οὕτω σκεπτόμενος ὁλοέν, εὐρίσκει τὰ πράγματα ὀμαλά, εὐνοϊκά. Τὸ πρῶτόν του συμπέρασμα ἦτο νὰ εἴπῃ ἀπ' ἀρχῆς τὸ ναί, νὰ δώσῃ εἰς τὸν Τόνη τὴν εὐχὴν του καὶ τὴν Μαργαρίταν. Ὅλα ἐτελείωσαν ἔτσι, ὅλα ἐδιορθώοντο. Θὰ ἐβασάνιζεν ἀκόμη τὸ ζήτημα μὲ τὴν ἡσυχίαν του, εἶχε καιρὸν, ἀλλὰ διὰ σήμερον εἰς τὸ ναὶ ἔλεγε νὰ καταλήξῃ. Καὶ μὲ τὴν ιδέαν αὐτὴν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Φαρμακεῖον, ὀλίγην ὥραν πρὸ τοῦ γεύματος, καὶ πρὶν ὑπάγῃ στὸ σπίτι ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν Ἄμμον νὰγοράσῃ τὸν πολυαγαπημένον του ἰχθύν, τὸν ὁποῖον μὲ ὄλες του τὲς σκοτούρες δὲν εἶχε λησμονήσει.

Ἡ συνάθροισις πέριξ τῶν μεγάλων καλῶν, κατὰ σειρὰν παρατεταγμένων ἀπέξω ἀπὸ τὸν Μαρκῆν, ἦτο ἀκόμη μεγάλη καὶ ἡ συναλλαγὴ ζωηρά. Ἀναμέσον τῆς μελανῆς μάζης τῶν κυκλούντων θεατῶν, διαφαίνοντο οἱ ὠραῖοι ἀργυροεἰδῆς ἰχθύς, λάμποντες ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ἀντήχουν αἱ φωναὶ τῶν πωλητῶν διάτοροι, μ' ἐνθουσιασμὸν μεγάλον:

«Πάρτε τσιπούρες τοῦ Πάπα! πάρτε φρούτο μεσολογιτικό! ὦ ἢ τσιπούρεεεεε!»

Ὅταν ἐπλησίαζεν ὁ Γιακουμάκης, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζαν ὅλοι ὅτι ἐξώδευε καλὰ γιὰ τὸ γούστο του, διηγέρθη μεταξὺ τῶν πωλητῶν μικρὰ τις ἄμιλλα ποῖος νὰ τον ἐλκύσῃ.

«Ἐδῶ, ἐδῶ, σιὸρ Γιακουμάκη.

— Τήραξε τί πρᾶγμα σῶγω!

— ὦ, ραριτὲς σήμερα, σιὸρ Γιακουμάκη!

[Ἔπειτα συνέχισα]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Στὸ μακρὸ, τὸν πλατὸν καὶ τὸ πολυθόρυβο δρόμο βλέπω καθήμερα καὶ μὲ πρόσοψη σπιτιοῦ ποῦ ῥιζνεται. Παντοῦ μαστόροι, χαλῶματα, κουνβαλήματα, κάρρα, πέτρες, μαντρώματα, ἀσβεστόματα, λάκκοι, φωνές, καὶ ὅ . . . Σὲ παντοεινὸν ἀνεμόδαγμα βρῖσκετ' ὁ δρόμος· κ' ἐκεῖ ποῦ ἄλλοτε περνοῦσες ἐξέγκοισα, τώρα διαβαίνεις μὲ λαχτάρω κυτᾶξεις ἀνωκάτων ἀνήσυχᾶ μὴν τύχη καὶ σκουτάψης σὲ κανένα χοντρολιθαρο καὶ ξαπλωθῆς φαρδὺς πλατὺς, μὴν τύχη καὶ σοῦ σπάσῃ τὸ κεφάλι κανένα πατερό ξεφεύγοντας ἀπὸ τὲς σιαλωσιές. Γιατί σχεδὸν ὁ κάθε νοικοκυρῆς ποῦ τυχε νάχη στὸ δρόμο αὐτὸ κ' ἀπόνα τέτοιο παλάτι, τρίπατο, μαρμαρόχτιστο, γκρεμίζει τὰ μπροστινά του, ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω,

ἌΝΑ ΤΟ ἈΣΤΥ

Τὸν ὑπόψυχρον καὶ ἀσθενῆ βορρᾶν, ὁ ὁποῖος ἔπνευσεν αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα, ὠνόμασεν καὶ πάλιν αἱ ἐφημερίδες «πρώτην πνοὴν τοῦ χειμῶνος». Πόσας φορές φέτος, μὲ τὸ τόσον ἄστατον καὶ παράδοξον καλοκαίρι! Καὶ ποῖος ἤξεύρει μήπως ὁ χειμῶν ἀκόμη εἶνε μακρὰν, πολὺ μακρὰν. . .

Μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἐπανεῖδον αἱ Ἀθηναίαι τὴν Α. Υ. τὸν φιλέλληνα καὶ ἐλληνομαθῆ πρίγκηπα τοῦ Σάξ Μάινινγκεν, ἐλθόντα μετὰ τῆς σεπτῆς συζύγου του, ἀδελφῆς τῆς πριγκηπίσσης Σοφίας, νὰ διατριψῇ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν Ἑλλάδι. Ἰδιαιτέρως ἐχάρη ὁ παρ' ἡμῶν κόσμος τῶν γραμμάτων, πρὸς τὸν ὅποιον ὁ πρίγκηψ Βερνάρδος — πράγμα πολὺ σπάνιον διὰ πρίγκηπα, — δὲν εἶνε ξένος. Ἀπεναντίας οἱ περὶ τὴν Ἑστίαν, τὴν ὁποίαν ἐτίμησε διὰ τῆς συνεργασίας του ὁ βασιλικὸς λόγιος, δημοσιεύσας ἐν αὐτῇ ἐλληνικῇ μετάφρασιν στρατιωτικῆς τινος διαλέξεως καὶ τὴν ὁποίαν μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος πάντοτε παρακολουθεῖ, χαίρειζουσιν αὐτὸν ὡς ἐπίτιμον συνάδελφον καὶ προστάτην. — Ὁ πρίγκηψ Βερνάρδος ταξιδεύει ἤδη ἀνὰ τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ κ. Ν. Γουλιμῆ, διορισθέντος παρ' αὐτῷ ὑπασιπιστοῦ ξεναγοῦ.

Ἦλθον ἤδη οἱ περισσότεροι φοιτηταὶ καὶ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἤρχισαν τὰ μαθήματα τοῦ Πανεπιστημίου, ληγοῦσης μετ' ὀλίγον καὶ τῆς πρὸς ἐγγραφὴν προθεσμίας. Φέτος οἱ φοιτηταὶ, ὅπως ἐν γένει οἱ μαθηταὶ, δὲν θὰ εἶνε πολλοί. Ὁ ὑπὸ τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως τεθείς νόμος περὶ βαρῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν ἀπεμάκρυνεν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε τόσων εὐκόλων θυρῶν τῆς σοφίας τοὺς μὴ ἔχοντας τὰ μέσα ἢ τὸν ζῆλον—διότι ὁ ζῆλος εὐρίσκει τὰ μέσα, — οὕτω δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν σοφῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τόσον ὑποφέρει τὸ δῶςμιον ἔθνος, ὑπάρχει ἐλπίς μεγάλη νὰ ἐλαττωθῇ. Ὅπως δὴ ποτε ἐζωηρεῦθησαν καὶ ἐνεψυχώθησαν αἱ φοιτητικαὶ συνουκίαι· κίνησις, ζήτησις δωμάτων, ἐστιατόρια πλήρη καὶ πολυθύρουθα, ἄσματα νυκτερινά, περίπατοι πλήρεις ἀγενεῖων προσώπων, χρυσῆς ἐφηβείας μὲ ἀκομψὰ ἐπαρχιακὰ ἐνδύματα. Ἐπανῆλθον αἱ χελιδόνες τοῦ φθινοπώρου, τὰς ὁποίας τόσον ὠραία ὤμνησε καὶ περιέγραψεν ἄλλοτε εἰς τὴν Ἑστίαν ὁ κ. Κουρτιδῆς.

Εἰς προηγούμενον φύλλον ὀμιλοῦντες περὶ τῆς κινήσεως τῆς 1ης Σεπτεμβρίου, ἐλέγομεν ὅτι πολλὰ σπίτια, καθὰ παρατηρήθη, ἔμειναν φέτος ξενοικιαστά. Ἦδη ἡ Πρωΐα δημοσιεύει τινὰ μᾶλλον συγκεκριμένα. «Πρόχειρος στατιστικὴ, γράφει, ἠρίθμησε 1300 οἰκίας ἐν Ἀθήναις μὴ ἐνοικιασθείσας καὶ ἀπομεινάσας φέτος ἄνευ οἰκητόρων· πράγματι ὁμοίως αὐταὶ θὰ εἶνε πολὺ πλέον καὶ τῶν 1500· ἄρα 1500 τουλάχιστον οἰ-

κεῖνα ποῦ βλέπουνε στὸ δρόμο, γιὰ νὰ φτιάσῃ μαγαζεῖα. Τὰ μαγαζεῖα νοικιάζονται ἀκριβὰ στὸ δρόμο ἐκεῖνο, δίνουν χοιτρὸ εἰσόδημα τὸ χρόνο, ἐνῶ τὰ πατώματα κ' οἱ μονοκατοικίαι, ὅσο καλὰ κι ἂν νοικιάζονται, φέρουν πολὺ λιγώτερα. Ποθητὸ εἶνε τὸ μορφοκαμωμένο σπίτι, ἀλλὰ πολὺ ποθητότερο τὸ πλουσιπάρχο μαγαζεῖ. Καλὸ νὰ εἶσαι σὰν πυργοδεσπότης μέσα στὸ μεγάλο δρόμο, νὰ κλείνεσαι στὸ ἀρχοντικό σου, νὰ χαιρεῖσαι τὰ πλοῦτη σου, νὰ μὴ σὲ μέλλῃ γιὰ τὲς ἔγνοιες τοῦ δρόμου, νὰ μὴ φτάν' ἡ βοή του ὡς τ' αὐτιά σου· μὰ πολὺ σοφώτερο, μαζὶ μ' αὐτὰ, νὰ φροντίξῃς μὲ κάθε τρόπο πὼς ν' ἀναγίσης τὸ βίός σου· γιὰτι παντοῦ ἀληθεύει τὸ πῶς ἡ εὐτυχία δὲν εἶνε ὅτι κρατοῦμε, ἀλλ' ὅτι καρτεροῦμε. Ἐνα σπίτι εἶνε κάτι στερεὸ καὶ θετικὸ· θησαυρὸς ποῦ γιομίζει τὸ μάτι καὶ γιομίζει καὶ τὸ χέρι· ἀλλὰ μαζὶ μ' αὐτὰ ἕνα σπίτι μπορεί νὰ εἶνε καὶ καλλιτέχνημα· τὸ σπίτι ἔχει τὸ νοικοκύρη του ποῦ ξόδεψε γιὰ νὰ τὸ χτίσῃ, ἔχει καὶ τὸν τεχνίτη ποῦ τὸ πρωτόπλασε· κι αὐτὸς ὁ τεχνίτης τυχαίνει νὰ εἶνε καλλιτέχνης· πρωτοορίζει στὸ σχέδιο τὴν ἰδέα τοῦ σπιτιοῦ, κι αὐτὴ πολλές φορές, εἴτε δική του εἶνε, εἴτε ἀπὸ ἄλλους ἐπιτιθέα παρμένη, κρῖβει μιὰ χάρη, ἕνα νόημα. Καὶ γίνεται τὸ σπίτι, κι ἀστράφτει ἀπὸ ὠμορφιά, καὶ μιὰ ψυχὴ, ὅσο κι ἂν εἶνε θολὴ καὶ δυσκολονόητη, βλέπεις καὶ σαλεύει ἀπάνου του.

Αἱ λοιπὸν ἐρχεται ὦρα κ' ἡ ὠμορφία τοῦ σπιτιοῦ δὲν ταιριάζει πιά μὲ τὸ συμφέρον τοῦ νοικοκύρη· δὲν ὑπάρχει τόπος καὶ γιὰ τὰ δυὸ μαζὶ· ἢ πρέπει ἢ πρώτη νὰ χαθῇ, ἢ τὸ δεύτερο νὰ χατακωθῇ. Ὁ νοικοκύρης πιάνει καὶ ζυγίζει καὶ τὰ δυὸ· ἀλλ' ἡ ὠμορφία ποῦ νὰ βαρύνῃ; βαρύνει ὁ αἰθέρας; βαρύνει τὸ αἶλο; μὰ τὸ συμφέρον ποῦ πᾶει χίλιες ὀκάδες, γέρνει βροντερὰ κι ἀποφασιστικὰ τὴ ζυγαριὰ πρὸς τὸ μέρος του. Τότε ὁ νοικοκύρης διώχνει ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ πετάει στοὺς δρόμους τὴν ἀνώφελη παρθένα, καὶ δίνει τὰ κλειδιά τοῦ σπιτιοῦ στὸ πονηρομένο αὐτὸ μπακαλοπαῖδι, μὲ τὴν ἄδεια νὰ κάμῃ ὅ,τι κρῖνει ὀρθό. Καὶ τὸ συμφέρον ποῦ πάσχει ἀπὸ μαγαζομανία τὴν ξέρει τὴ δουλειὰ του. Καὶ νὰ γιὰτι γίνεται τὸ μεγάλο αὐτὸ καιρὸ στὸ μεγάλο δρόμο. Τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω, λίγο λίγο ἀλλάζον ὅλα τὰ ψηλὰ κατὰκλειστα σπίτια ποῦ ἔμοιαζαν σὰν ὠραιὸι τάφοι, ἀλλάζον τὴν πρώτην ἡσυχὴν κι ἀρχοντική, μολονότι κρῖνα κάπως καὶ λυπητερὴν ὄψη τους. Πᾶνε οἱ ἀρχαῖαι κολῶνες, οἱ φανταχτερὲς ἐμπασιές, τὰ σκαλιστὰ παράθυρα, οἱ πλουμισμένοι τοῖχοι· τώρα παντοῦ οἱ σιδερόφραχτες πόρτες, οἱ κρυσταλλένιες βιτρίνες, οἱ παρδαλὲς ἐπιγραφές, τὰ ὀλιάνοιχα παζάρια· Κι ὁ δρόμος ἀλλάζει, παίρνοντας ὄψη φράγκικον βουλευβάρτου. Ὅμως μὲ ὅλη τὴ νοστιμάδα καὶ τὴν τάξη τῶν νέων μαγαζεῶν, μερικὰ σπίτια ποῦ ἦσαν χτισμένα μὲ τέχνη τόσο εὐγενική, τώρα στέκονται σὰν πετρώνιοι ὄγκοι, χωρὶς νὰ λένε τίποτε. Λάθος ἔκαμα· λένε τὴ δύναμη τῆς ἀσχημίας μέσα στὴν ἀνθρώπινη τύφλα.

Ο ΦΙΛΟΣ ΣΟΥ

